

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 45.

Lýsingaprisur fyri petittreglu: 30 oyr. á forsiðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 5. november 1929.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsum, brævasvarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

3. árg.

Tandlæge BREND

træffes 11-5. Telf. 114.

Á tí politiska fundinum, sum hildin var í Sjótleikarhúsinum leygarkvöldið 26. október, heilt legtingsmaður M. S. Viðstein hesa roðu:

S EINST, ið fundur varð hildin her í Sjótleikarhúsinum, var tað sjálvstýris-tingmenn fyri Suðurstreyim, ið bjóðaðu inn, og í blóðunum fingur vit aðrir tingmenn fyri Suðurstreyim bjóðing. Tað er eftir vanligum góðum føroyskum siði soleiðis, at gestir hjá vertunum eru ikki bert vælsæddir, men tað besta, ið verturin eigur at bjóða, er hann vanur til at lata gestin fáa, umframt besta sess í hollini. Stutt og greitt, eftir gomlum føroyskum siði, so roynir ein at gera gestunum tað so heimligt, sum kringumstøðurnar eru til.

Tað sýndi seg skjótt, at tað ikki var av berum blektaðum blóðskapi og vinsemi, J. Patursson hevði boðið okkum inn. Í einari tví tíma langari roðu royndi hann at seta okkum í sama dapra ljós, sum hann sjálvur hevur komið sær í. Litil var tann partur av roðu hansara, ið bar á brá til at finnast at arvafiggjaninum: sambandinum. Hin størstu partur av hansara roðu fall sum ein hørð ábreiðsla til okkum javnaðarmenn á Løgtingi, og serstakliga var tað eg, ið átti klíkkjuni frá hesum háttmentaða manni, sum hann skal ganga fyri at vera.

Eg hevði hugsað mær, at um eg fekk orði, so hevði verturin verið so fólkaligur, at hann hegani av roðarapallinum hevði latið meg notið somu sømdir og fingið stundir eins og hann, ikki bert til at rista ábreiðslurnar av mær, men eisini til at greiðt frá starvið okkara á tingið, soleiðis sum tað av røttum var, og ikki bert lata veljarar her í Suðurstreyim sjá okkara starv gjøgnum brillurnar hjá bóndanum í Kirkjubø. Men so var ikki. Eg mátti ikki fá stundir til at greiða frá nokrum, og mátti tí, sum tey á fundinum vóru vita, rættað nakað uppá tað, ið hr. Patursson hevði sagt um okkum, ja mest um meg persónliga, ta knøppu stund, sum mær var loyvt at tala í fyrstu atlogu. Og tá ið longur leið út á fundinum, tá stutt skuldi vera millum hogg, var ikki tilhøvið at koma innaftur á tingstarv.

Jóannes Patursson segði á sunnudagsfundinum, at tað í fjórða út, sum tað skuldi vera eitt

samarbeiði millum okkum og sjálvstýrisflokkin. Nú er tað ikki rætt at nýta orðið *skuldi*, rættari var at sagt, at tað *kundi* bliva eitt samarbeiði millum hesar báðar flokkar. Nú, tað hevði ikki kunna hildist at verið lógið, um hesir báðir flokkar kundi staðið saman í tokum, tí báðir hava í hyggju at broyta núverandi samfelagsskipan, hóast vit ikki sjággja eins í øllum førum. Men eyðvitað er, at stundum falla áskoðanir okkara saman, og undir slíkum viðurskiftum ber til at fylgjast. Líka so skiligt tað er, at tað ber til at fylgjast, tá ið partarnir eru samdir, líka so ómøguligt er tað at ganga saman, tá ið hvor flokkurin hevur sína ætlan. At ikki skilnaðarsótturin í ymsum stakmálum kom so greifliga til sjóndar í fjór, hevur sína nárlugu ársok í, at tað var so lítið gjørt, ella kanska so lítið roynt í fjór á Løgtingi. Tingsetan í fjór var seltin fyri allar partar.

Nú hevur fólk sagt, at sjálvstýrismenn eru í meiráluti, tí teir eru heinleiðis valdir, uttan at hava fingið nakran eykamann. Nú hevði hetta verið røtt áskoðan, um ikki valgskipanin her hevði komið uppi. Teir 3 eykamennir, ið sita á tingi, eru komnir á ting á lógligan hátt, tað sleppst ikki uttanum. Av hesum eykamönnum fekk sambandið 2 og vit fingur ein. Hesin eini eri eg. Nú uppstendur spurningurin: hvør hevur meiráluti á tingi? Her er eingin meiráluti. Vit kunna skaffa ein meiráluti, tá ið mál koma til avgerðar, við stundum at fara uppá hjá øðrum og stundum hjá hinum. Tað er rætt, at vit vóru ofta uppi í hjá sjálvstýrismonnum í fjór, men teir hava ongan rætt til harav at slúttu sær, at vit altíð vóru við og ongan tíla taka upp tátt sjálvir. Tað vóru ring líkindi til í fjór at byrja sjálvir, tí vit kundu ikki framanundan vita, hvussu sjálvstýrisflokkin vildi stilla seg í okkara málum. Tað máttu vit fyrst fáa betri greiðu á. Tað var tó ikki heilt sørt, at hesir 11 vóru royndir í socialum spurningum, men tað var bert ein lítill partur av teim, ið fylgja kundu okkum, og tað ikki bert í okkara málum, men eisini í teirra egnu sjálvstýrispurningum. Tað fellur jú soleiðis, at tað er nakað ymist, sum vit sjággja uppá máttan til at fáa tað mest gagnliga burtur úr teim ymsu spurningum, sum koma at liggja fyri á tingi. Og sjálvandi kunna vit ikki vera við at leggja okkara hovuðsætlan til síðis nakrantíð.

Avgerðir á tingið hava tí fallið

ymist út, stundum hava vit stemma við sjálvstýrismonnum og stundum við sambandinum.

Tó fall ein avgerð í fjór, sum vit ikki lögdu okkum útí. Tað var val av landstingsmanni. Hann er valdur av einum avgjörum minniluti. Tað verður ofta tilskrivað okkum æruna fyri, at J. Patursson var valdur. Tað hevur enná gingið so vítt, at tað í íslenskum blóðum, aftaná at Jóannes Patursson hevur verið har yviri og ferðast, hevur verið skrivað, at vit hava valt hann. Hetta vóru vit sjálv sagt noyðdir til at dementera har uppi. Nei, vit hava ikki æruna av, at Jóannes Patursson var valdur. Tilkemur henda æra ikki sambandinum, sum heldur ikki valdi hann, so eigur J. H. Poulsen æruna fyri tað, tí hann valdi Jóannes Patursson. Í fjór frættist einki um, hvussu sjálvstýrisflokkin takkaði J. H. Poulsen fyri hetta, men hann hevur fingið lønina í ár, við tað sama fjalli var gingið í heyst.

Skilnaðarsótturin millum okkum og sjálvstýrisflokkin kom í á tingi við tað sama vit kundu, at Jóannes Patursson og hansara menn ætlaðu at endurnýggja tær avgomlu lógir frá Hákon Hákonssønns tíð. Í ár vóru tað hesar triggjar: hagalógin, grannastevnlógin og garðalógin. Nógvdin av tí, ið stóð í hesum lógum, og sum var í stríð við ein demokratiskan útvikling, var av meiraltunum í nevndini ætlað at verða standandi. Í hagalógini er ein partur, ið nevnist „Havgens Grænsingret for Faar paa Indmark“. Hesin partur av tí umstríddu hagalog er heilt í stríð við sunnan, nárligan útvikling her á landi, hvat ið jarðarbrúki, uppdyrking, viðvikur. Hugað sær, at menn vilja lógfesta reglur, ið loyva teimum, ið ræði hava á haganum, sum liggur uttanfyri alla sivilisation, við hagarettindum at kunna grípa forðandi og tarnandi inni á tí okið, ið lagt er undir kultúr. Sjálvt um tað ikki var nakað annað í hagalogini, ið gjørdi hana ómøguliga, so kundu vit ikki forsvara at lata hana sleppa igjøgnum, bert av hesari ársok. At grannastevnlógin gongur hart móti demokratiskari samfelagsskipan, prógvast við tað sama, ein fer lagið við at hyggja hesa lóg igjøgnum, tí longu í § 2 er tað skrásett, at grannastevnan kann samtykkja skipanir fyri bygðalógini uttanum sóknarstýrið. Er nakað ódemokratiskt, so er tað hetta, at teir, ið jørdina hava á hondum, einaveldisliga — eftir markatali — kunna bestema í viðurskiftum innanbygðar, uttan at

hitt fólkavalda sóknarstýrið kann leggja seg útí tað. Á henda hátt verður fólkaretturin, fólkaviljin, kneboygdur. Her skal jørdin, eftir markatali, verða ráðandi. Eg skal her siga, at hr. Effersøe eisini var av teirri áskoðan, at henda greinin mátti burtur, tí hann var kunnugur við, at ofta hevði illstøða staðið av hesum, at grannastevnan innanbygðar hevði meira rætt enn sóknarstýri. Men hr. Patursson og hansara menn hildu uppá henda §, sum heimilaði grannastevnunni honds- og hálsrætt yvir tí fólkavalda sóknarstýrinum. Sjálvandi mátti allar hesar búnaðarlógirnar heilt gjølla kannast og verða umrøddar í nevnd, áður enn tær vóru sendar aftur á tingborðið. Men so var ikki. Tað vóru skundsliga innkravð broytingaruppskot, og ætlan var at skrumla hesar lógir igjøgnum í ár. Eg helt meg ikki kunna forsvara, at soleiðis var gjørt, og framsetti tí uppskot um at útseta viðgerðina av búnaðarlógnum til næsta ár. Hetta uppskotið samtykti tingið.

Tað hevur ikki bert verið tvídráttur í Løgtingsins búnaðarnevnd, men eisini trýdráttur. Hesin trýdráttur gjørdi seg mest galdandi í spurninginum um atgongd til dyrking av hagajørdini. Í hesum málið var semja í nevndini um at ganga sundur í ósemju. Trý komu álitini fram á tingborðið. Sjálvstýris- og sambandsuppskotið bæði miðaðu ímóti at útseta og undir-søkja. Okkara álit var greitt við lóguppskoti um útstykkning. Eftir tí frágreiðu, vit bóru fram í álitinum, so vildi hin ávasta nógvdin av hagajørd í dyrkaðum standi kunna ársfóðra 23.240 kúr. Mjólkanógvdin her á landi vildi økjust við o. u. 23.240.000 litrar. Eftir hr. Jóannes Paturssons mjólkaprís sum vil henda mjólk, umsett í peningi, geva nærum 28.000.000 krónur, eftir hr. Paturssons egna roknistykki. Eg haldi ikki, at hr. Patursson átti at framsett slíkt á almennum fundi, samstundis sum hann roynir at prógva, at 1½ millión er betri fánigur, tí tað gevur hagin sum enn er. Annars er tað vert at nevna, at nakrir føroyskir prestar í 90-unum sendu umsókn til ríkisstýrið um at fáa loyvi til at selja burtur av prestagardsjørdini til Føroyingar, tí tað vóru so nógvir, ið onga jørd áttu. Eisini talaðu teir um ein annan brek, við at sita við tí nógvu jørd, nevniliga, at tað gekkst so illa at fáa fólk til at arbeiða fyri so lítila løn, sum síður var 30 ár framanundan. Eg haldi meg kunna ætla, at

henda tíðin, sum prestarnir her tala um, hevur verið endin á hinu kendu húskallatíðini.

Vit vita, at tá ið kristindómurin kom til Føroyar, gjørdist tað ikki longur loyviligt hjá teim ráðandi her á landi at halda trælir. Men teir vóru kortini væl vardir, í tí tað var funnin ein kristin formur fyri at halda trælir, nevniliga at halda húskallar.

Undir málinum um sølu av Álakersgarði settu vit fram uppskot um at birta ein jarðagrunn. Hetta var, sum kunnugt, ikki hr. Patursson eftir tykki. Her hendi tað sjáldsama, at vit fingur uppskot okkara samtykt á tingi uttanum teir triggjar, ið fremst hava staði í føroyskum politikki, J. Patursson, Effersøe og Andr. Sámalsson. Eingin av hesum trimum stemmaði fyri uppskotinum, men samtykt var tað kortini.

Føroya búnaðarfelag hevði mong mál inni á tingi í fjór, sum í ár vundu sømdir — eisini var samtykt at loka búnaðarfelagið fáa 500 krónur til set-eplaaling.

Burtarsøkt frá tveimum hálv-officiellum útfærdum, ein norð í »Havnardale« og onnur út á »Sandagerðnes«, var Løgtingsins búnaðarnevnd ongan tíð saman til fund, í nærum ein heilan mánað. Í báðum teim seinastu døgum, tingið var saman, var nevndararbeiðið skundsliga gjørt liðugt, og tað vóru heldur ikki stundir til at fara undir lógina um »mindre Jordbrug« og lógina um »Drifts-laaneforeninger«, sum skuldi verið til viðgerðar í ár og vóru sendar Løgtinginum av Landbrúksministerinum.

Eitt, sum nógv undraði okkum, var tann støða, sum sjálvstýrisflokkin tók til eina sak, sum býráðsformaðurin í Havn, hr. Johs. O. Joensen, hevði borið inn á ting, hvári var heitt á tingið at anbefala, at staturin garanteraði tær fyrstu 2 milliónirnar, sum kreditfelagið skuldi lena út í Føroyum, um teir komu higar. Eg veit, at tað eru fleiri menn, ið hava ynskt, at kreditfelagið kom til Føroyar, og eg veit eisini, at heilt stór felag her á landi hava fyrispurt hjá kreditfeløgnum, um teir vildu koma higar. Alt í teirri ætlan at fáa lagaligari lán, og samstundis loysa hin nú hefta føroyska peningin. Tá ið hetta mál var sett til atkvøðisgreiðslu, vita vit, at tað fall, tí sjálvstýrisflokkin — nú sum heild — ikki stemmaði fyri uppskotinum, ið stóran týðning hevði fyri alt landið, sjálvt tað kann sigast, at tað í fyrsta umfarið vildi